

Руслана Рославець канд. пед. наук.
доцент кафедри теорії та методики
природничо-математичних дисциплін
початкової освіти СНУ ім. Лесі Українки
Галина Симонович - студентка 71-М
Педагогічного інституту СНУ
ім. Лесі Українки

Органічне і природне продовження розвитку особистості дитини в умовах навчально-методичного комплексу

Анотація. У статті обґрунтовуються напрямки діяльності навчально-виховного комплексу: дошкільний навчальний заклад – початкова школа щодо питання органічного і природного продовження розвитку особистості дитини в його умовах.

Ключові слова: комплекс "Дитячий навчальний заклад — початкова школа, органічний розвиток, природне середовище, ланки дошкільної та початкової освіти.

Метою є забезпечення наступності у формуванні між дошкільною й початковою ланками освіти органічного та природного продовження розвитку особистості дитини.

З мети випливає завдання: обґрунтувати значення наступності та послідовності у зростанні та вихованні дітей можливості органічного та природного розвитку особистості "на стиках" ланок дошкільної та початкової освіти.

У зв'язку з оновленням суспільства і модернізації освітньої системи України постало найпершою необхідністю формування фізично здорової, соціально активної і творчої особистості.

Проблема удосконалення зрілого громадянина вимагає нової якості підготовки дітей до школи, його життєвої і соціальної компетентності.

В основу змісту освіти лягають нові теоретичні та методологічні аспекти, які повинні корінним чином змінити характер педагогічного процесу підготовки дітей до школи, яка об'єднує стихійні і цілеспрямовані педагогічні впливи на структурні компоненти особистості дитини (фізичний, психічний, соціальний). Підготовка дітей до школи визначається як цілісна система становлення і розвитку її особистості. Для формування моделі останньої має бути наступність та взаємодія сім'ї, дошкільного навчального закладу і школи, оскільки ефективність підготовленості дітей до навчання прямо пропорційно залежить від ступеня залучення суб'єктів педагогічного процесу на усіх рівнях їх взаємозв'язку.

А тому проблема наступності в успішному навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку є однією з актуальних у педагогічній теорії та практичній діяльності сучасної педагогічної освіти.

Враховуючи той рівень розвитку дитини, з яким вона прийшла до школи та опираючись на нього, ми можемо забезпечити органічне і природне продовження розвитку особистості дитини.

Ще Я.А.Коменський зауважував, що співпраця дітей різного віку дає позитивний результат. "Якби навіть і були батьки, які б могли присвятити себе вихованню своїх дітей, то все-таки доцільніше навчати юнацтво спільно в більш значному об'єднанні, бо більше виходить користі і задоволення, коли робота одних є прикладом і спонукою для інших. Адже цілком природно робити те, що на наших очах роблять інші, і йти туди, куди йдуть інші, іти за тими, хто попереду і випереджати тих, хто йде за нами" [3, 163].

Зважаючи на те, що, по-перше, школа перейшла на новий зміст, структуру, термін навчання, а, по-друге — дошкільні навчальні заклади повинні забезпечити належний рівень дошкільної освіти дітей віком від 2-х місяців до 6-8 років, як це вимагає Базовий компонент дошкільної освіти [1], то вирішення проблеми наступності у роботі дитячих навчальних закладів і початкової школи

набирає неабияке значення.

Всім відомо, що для дітей, що зростають і розвиваються, характерно підвищений інтерес до всього оточуючого.

Психологічно доведено, що найгостріша пам'ять та підвищений інтерес у дітей дошкільного періоду. "...вік від 5-6-ти років, — як казав В. Сухомлинський у своїй праці "Сто порад учителю" — це цілий період духовного життя людини, період виховання готовності до життя в колективі. У ці роки особливо недопустимі грубість, байдужість, безсердечність. Треба пильно оберігати вразливу тканину дитячого серця" [7].

Саме на дошкільних та початкових шаблінках слід розглядати наступність у навчанні, тобто визначення першочергових завдань підготовки дітей дошкільного віку до шкільного життя в майбутньому.

Діти, прийшовши до школи вперше, мусять пройти період адаптації, що триває від 10 днів до трьох місяців, залежно від індивідуальних особливостей дитини. Цей період характеризується емоційним станом дитини, рівнем внутрішньої напруженості, настрою (позитивного чи негативного), відсутністю (присутністю) інтересу до уроків, акуратному (недбалому) виконанні домашніх завдань, особливо письмових.

Дітям, які не адаптувалися до школи, необхідно приділити більше уваги, забезпечивши кожному з них індивідуальний підхід, проаналізувати особливості їхнього розвитку та виявити причину таких проявів.

Активне пристосування дитини до класу, вчителя, свого місця в школі засвідчує належну ефективність процесу соціально-психологічної адаптації до школи.

Це виражається в самостійності, доброзичливому ставленні до однокласників, здатності зосередитись при поясненні нового матеріалу, виконанні домашніх завдань, розуміння та сприйняття всього нового, що отримує дитина у новому середовищі.

Все це забезпечується вихованням дітей у сім'ї, рівнем освіченості батьків, позитивним ставленням до вчителя першого класу і т.п.

Значно полегшує адаптацію дитини до виконання нових шкільних завдань дотримання принципу наступності. Саме про це видатний педагог та вчений В.О.Сухомлинський писав у праці "Серце віддаю дітям": "...школа не повинна вносити різкий перелом у життя дітей. Нехай, ставши учнем, дитина продовжує робити сьогодні те, що вона робила вчора. Нехай нове з'являється в її житті поступово і не приголомшує зливою вражень" [6, 96].

Як батькам, так і вихователям слід глибоко усвідомити, що у дитини, яка переступає поріг школи, перебудовується усе її життя. Перехід від дошкільного дитинства до шкільного, – пише Л.І.Божович, – характеризується вирішальною зміною місця дитини в системі доступних їй соціальних взаємин і всього її способу життя" [2, 209].

Внутрішня позиція школяра, погляди на суспільні явища, змінюються.

Процес адаптації дошкільнят до шкільного життя проходить легше в умовах комплексу "Дитячий навчальний заклад – початкова школа".

У дітей, що відвідують дитячий садок або охоплені будь-яким іншим суспільним дошкільним вихованням, значно швидше формується позитивне ставлення до школи, навчання. Програма дитячого садочка передбачає різні питання, що пов'язані зі школою. Та й у грі діти знаходять себе у ролях і "керівника", і "підлеглого". Тут проявляється бажання з власної ініціативи виконувати різні правила, активно спілкуватись, що сприяє розвитку і формуванню дитячого колективу, колективної творчої діяльності.

Про продовження ігрової діяльності у першому класі О.Я.Савченко зазначає так: " Маємо створити в початковій школі такі умови, щоб ті якості, уміння, здобутки дошкільця, формування яких ще не завершилося на рівні дошкільного віку, могли б повноцінно розвиватися в початковій школі й водночас сприяли формуванню пріоритетної, провідної діяльності, новоутворення цього віку – навчальної діяльності" [4, 5].

В умовах комплексу "дошкільний навчальний заклад – початкова школа" вихователь організовує роботу так, щоб спонукати до турботи про дошкільників учнів початкових класів, бути зразком у правильній поведінці і

це, в свою чергу, розвиває такі якості особистості як доброта, дружелюбність, лагідність, прагнення допомогти. "Це створює можливості, – вказувала А.П.Усова, – для активного впливу дітей один на одного, і якщо ці можливості правильно використати, то дорослий, що навчає дітей, набуває серйозної підтримки своїм зусиллям: ефект виходить значно більший, ніж тоді, коли дорослий працює з однією дитиною" [8, 41].

Про значення взаємовідносин дітей в умовах комплексу писав В.О.Сухомлинський: "Виховна сила колективу великою мірою залежить від багатства і різноманітності стосунків між особистостями, які стоять на різних ступенях розвитку, тобто між вихованцями різного віку. Це стосунки ідейно-виховні, інтелектуальні, навчально-трудова, самодіяльно-творчі, ігрові. Колектив впливає на особистість у процесі такої діяльності, коли старший передає молодшому свої ідейні переконання, знання, трудовий досвід, творчі вміння" [5, 23].

В комплексі учень початкових класів виступає як суб'єкт виховного впливу на дошкільників. Дошкільнята прагнуть наслідувати приклад старших дітей і це сприяє посиленню різноманітних стосунків між малюками та школярами.

Таким чином, забезпечивши наступність та послідовність у зростанні та вихованні дітей у нас з'являється можливість органічного та природного розвитку особистості.

Якими ж шляхами ми можемо цього досягти?

Це, насамперед, високий рівень підготовки педагога, його освіченість, культура, вміння застосовувати передові технології в практиці роботи, вміння залучити до співпраці батьків, проводити спільні форми методичної роботи для працівників дитячого навчального закладу та шкільного. Такими можуть бути педагогічні ради, методичні вітальні, виставки творчих робіт і знахідок, малюнки, творчі звіти, педагогічні мости, круглі столи, дискусії, робота в школі майстерності, тренінгові заняття тощо.

Крім таких групових та масових видів занять можемо використовувати й

індивідуальні. Зокрема, спільні розваги, конкурси, виготовлення дітьми (дошкільнятами та першокласниками) іграшок, участь у проведенні свят "Свято Букваря", "День знань" та ін.

Підводячи підсумок, зазначаємо, що тільки в об'єднаних взаємодією самостійних компонентах в умовах навчально-методичного комплексу можна досягти цілеспрямованого становлення дитини.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільньої освіти в Україні // Дошкільнє виховання. – 1999. – №1. – С. 6-38.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1968. – С.209.
3. Коменский Я.А. Великая дидактика. – М., 1995. – С. 161-637.
4. Савченко О.Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти //Дошкільнє виховання. – 2000. – № 11. – С.4 – 5.
5. Сухомлинський В.О. Забезпечення наступності в навчанні // Радянська школа. – 1953. – №12. – С. 17-24.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям //Вибр. твори: В 5-ти томах. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.3. – С.5 – 279.
- 7.Сухомлинський В. О. Сто порад учителям / В.О.Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.
- 8.Усова А.П. Дидактические основания связи и преемственности в работе между детским садом и школой. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1995. – 176с.